

Skýrsla stjórnar á ársfundi Frjálsa lífeyrissjóðsins 10. júní 2021

Ásdís Eva Hannesdóttir, stjórnarformaður

Fundarstjóri, sjóðfélagar og aðrir fundarmenn

Ég vil byrja á því að bjóða ykkur öll velkomin á ársfund Frjálsa lífeyrissjóðsins bæði ykkur sem hér sitjið og þau sem fylgjast með í streymi. Í fyrsta sinn í sögu Frjálsa gefst sjóðfélögum tækifæri á að fylgjast með ársfundi sjóðsins í gegnum streymi og er það liður í hægri en öruggri þróun í að auka stafræna þjónustu við sjóðfélaga. Það er von okkar að þetta mælist vel fyrir.

Undirbúningur fyrir rafrænar kosningar aðalmanna í stjórn hefur staðið yfir frá síðasta hausti en heimildarákvæði um rafrænar kosningar eru í samþykktum sjóðsins. Sú lausn sem stjórn valdi bauð uppá möguleika á rafrænum kosningum sem stæðu yfir í viku fyrir fund og síðan skriflegar kosningar á fundinum. Mikill tími hefur farið í að skoða og velja þá lausn sem öruggust þykir þar sem atkvæði sjóðfélaga fer eftir inneign en ekki ein kennitala eitt atkvæði. Þar sem sjálfkjörið er í stjórn kemur ekki til neinna rafrænna kosninga á þessum ársfundi þar sem samþykktir eins og þær eru í dag leyfa eingöngu rafræna kosningu á aðalmönnum.

Árið í skugga COVID-19

Heimsfaraldur COVID-19 ásamt þeim takmörkunum og óvissu sem honum fylgdu einkenndu árið 2020. Í rúmlega 15 mánuði hefur heimsbyggðin glímt við áhrif og afleiðingar af COVID-19 faraldrinum. Vonandi erum við farin að sjá fyrir endann á þessu langa ferli en enn á eftir að koma í ljós langtímaáhrif veirunnar, ekki bara á samfélag heimsins heldur einnig fjármálamarkaði og hagkerfi landa.

Ávöxtun

Faraldurinn hafði áhrif á fjármála- og verðbréfamarkaði þar sem miklar sveiflur voru á ávöxtun og veruleg lækkun var á hlutabréfamörkuðum, innlendum sem og erlendum, á fyrsta ársfjórðungi 2020 en mikil hækkun varð svo seinni hluta árs. Þegar litið er á árið í heild þá skiluðu verðbréfamarkaðir fjárfestum almennt góðri ávöxtun. Nafnávöxtun fjárfestingarleiða sjóðsins var á bilinu 7,4% til 15,1% á árinu sem samsvarar 3,8% til 11,2% raunávöxtun. Annað árið í röð voru erlend hlutabréf sá eignaflokkur hjá Frjálsa sem gerði best. Þær leiðir sem eru með mest vægi í hlutabréfum, Frjálsi áhætta og Frjálsi 1, skiluðu því hæstri ávöxtun á árinu.

Við samanburð á ávöxtun ber að hafa í huga að ólíkar fjárfestingastefnur gilda fyrir einstaka fjárfestingaleiðir en sjóðfélagar hafa val um hvaða leið þeir velja. Í kynningu ársreiknings hér á eftir verður nánar farið yfir sögulega ávöxtun sjóðsins og ávöxtun það sem af er ári ásamt lykiltölum.

Hrein eign og stækkun

Sjóðfélagar Frjálsa eru rúmlega 62.200 og fjölgaði þeim um rúmlega 2.000 á árinu 2020. Stærð sjóðsins um áramót var 335 miljarðar og jukust eignir hans um 50 miljarða á milli ára. Árið 2020 greiddu 22.515 sjóðfélagar um 21 miljarð í iðgjöld til sjóðsins. Frjálsi er 5. stærsti lífeyrissjóður landsins.

Fjárfestinga- og hluthafastefna

Frjálsi hefur að leiðarljósi við fjárfestingar að hámarka ávöxtun til langs tíma litið að teknu tilliti til áhættu. Sjóðurinn leggur áherslu á siðferðisleg gildi við fjárfestingarákvarðanir sínar og er meðvitaður um þá staðreynd að fjárfestingarákvarðanir hans hafa áhrif á ólíka hagsmunaaðila og samfélagið í heild sinni. Sjóðurinn hefur sett sér stefnu um ábyrgar fjárfestingar sem markar stefnu sjóðsins um siðferðileg viðmið í fjárfestingum. Einnig hefur sjóðurinn sett sér hluthafastefnu sem markar stefnu sjóðsins í stjórnarháttum þar sem hann er hluthafi í félögum sem hann fjárfestir í. Hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar Frjálsa er hægt að kynna sér á heimasíðu sjóðsins.

Fjárfestingarstefna sjóðsins er sett til langs tíma en endurskoðuð a.m.k. árlega. Erlendar fjárfestingar hafa verið auknar verulega síðustu ár. Frá afnámi gjaldeyrishafta árið 2016 hefur vægi erlendra fjárfestinga aukist jafnt og þétt og er það stefna stjórnar að svo verði áfram. Þess má geta að Frjálsi tók þátt í samkomulag SÍ og lífeyrissjóða um að lífeyrissjóðir héldi að sér höndum við gjaldeyriskaup frá mars til september eða í 6 mánuði á síðasta ári.

Sérhæfðar fjárfestingar

Frjálsi hefur um árabíl fjárfest hluta af eignasafni sínu í sérhæfðum fjárfestingum. Sérhæfðar fjárfestingar fela oft í sér væntingar um góða ávöxtun en oft er áhættan að sama skapi heldur meiri en þegar frjárfest er t.d. í skráðum verðbréfum. Dæmi um sérhæfðar fjárfestingar eru framtaksfjárfestingar, fasteignafjárfestingar, fjárfestingar í innviðum og öðrum verkefnum.

Í dreifðu eignasafni er nauðsynlegt að horfa á heildarmyndina, eða ávöxtun heildarsafnsins til lengri tíma. Á heimasíðu Frjálsa er að finna undir fréttir, upptalningu á sérhæfðum fjárfestingum Frjálsa, bæði innlendum og erlendum frá 2008 og hvernig ávöxtun einstakra eigna hefur verið. Stefnit er að því að upplýsingarnar séu uppfærðar árlega.

Hækkandi meðalævi

Ein helsta áskorun sjóðsins er sú ánægjulega staðreynd að meðalævilengd þjóðarinnar fer hækkandi. Lenging á meðalævi þýðir að ellilífeyrir úr tryggingadeild, sem er greiddur til æviloka, er að meðaltali greiddur lengur til hvers sjóðfélaga og að öðru óbreyttu hækka skuldbindingar sjóðsins. Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga (FÍT) samþykkti í desember 2020 nýjar dánar- og eftirlífendatöflur byggt á áætlun um lífslíkur fólks í framtíðinni. Áætlunin gerir ráð fyrir að fólki lifi að meðaltali lengur en gert er ráð fyrir í

núverandi forsendum um lífslíkur sem byggjast á reynslu áranna 2014-2018. Ef fjármálaráðuneytið innleiðir hinar nýju töflur í reglugerð þá munu skuldbindingar tryggingadeildar hækka og gera má ráð fyrir að þær muni gilda við mat á skuldbindingum 31. desember 2021.

FÍT leggur til að mótvægisáðgerðir lífeyrissjóða vegna hækkandi skuldbindinga verði svipaðar þeim sem voru kynntar á árinu 2016 en þá var fyrirhuguðum breytingum frestað. Hugmyndirnar fela í sér að viðmiðunaraldur ellilífeyrisréttinda verði hækkaður í skrefum. Áfram verði þó hægt að flýta eða fresta töku lífeyris og því verði lífeyristökualdur sveigjanlegur líkt og nú er. Markmið þessara mótvægisáðgerða er fyrst og fremst að draga úr hækkun skuldbindinga vegna hækkandi meðalævi. Færa má rök fyrir því að eðlilegt sé að við þessar breytingar hækki viðmiðunaraldur ellilífeyris þannig að greiðslutími ellilífeyris verði svipaður að lengd hjá öllum árgöngum.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn ákvað á sínum tíma sem einn fárra lífeyrissjóða að bjóða upp á að skylduiðgjaldi yrði ráðstafað að hluta til frjálsrar séreignar sem er laus til útborgunar við 60 ára aldur. Tillögur FÍT munu ekki hafa áhrif á útgreiðslur frjálsrar séreignar. Nánar á eftir að útfæra mótvægisáðgerðir FÍT en verði þær innleiddar af lífeyrissjóðum þá þarf að breyta samþykktum Frjálsa á aukaársfundi síðar á árinu 2021.

Sjóðfélagalán

Sjóðfélagalán Frjálsa jukust verulega á milli ára. Afgreidd voru rúmlega 600 lán að fjárhæð tæplega 15 milljarðar kr. Töluvert var um uppgreiðslur eldri lána á árinu og nam heildarfjárhæð þeirra 13,4 milljörðum kr. Af nýjum lánnum voru 86% óverðtryggð og 14% verðtryggð. Hámarksfjárhæð einstaklinga var hækkuð á árinu úr 20 milljónum í 40 milljónir og er nú hámarkslán jafnt fyrir hjón eða sambúðarmaka.

Sem fyrr geta sjóðfélagar tekið verðtryggð lán með föstum vöxtum og óverðtryggð lán til endurfjármögnunar eða í öðrum tilgangi en að fjármagna kaup eða byggingu á íbúðarhúsnæði. Þessi breyting hefur mælst vel fyrir og kappkostar sjóðurinn að vera með samkeppnishæfa vexti á lánunum.

Aukið gegnsæi og upplýsingagjöf

Sú vegferð að skerpa á sjálfstæði Frjálsa og að auka gegnsæi við rekstur sjóðsins er viðvarandi verkefni sem hófst fyrir all nokkru. Við leggjum áherslu á aukna og betri upplýsingagjöf til sjóðfélaga og á heimasíðu sjóðsins má finna ýmsar upplýsingar eins og til dæmis rekstrarsamning sjóðsins við rekstraraðilann Arion banka og framkvæmd hluthafastefnu sem sýnir hvernig sjóðurinn greiðir atkvæði á hlutafafundum skráðra félaga. Bætt var við upplýsingum um veltu sjóðsins, viðskipti við verðbréfamiðlanir, fjárfestingar tengdar rekstraraðila og þróun kostnaðarhlutfalls sjóðsins.

Með aukinni upplýsingagjöf verðum við vör við aukinn áhuga, þekkingu og vitund hjá sjóðfélögum sem er fagnaðarefni. Við leggjum okkur fram um að á heimasíðunni sé að finna allar þær upplýsingar sem koma rekstri lífeyrissjóðs við. Það er von Frjálsa að þessar viðbætur mælist vel fyrir hjá sjóðfélögum og að upplýsingarnar komi að góðum notum.

Samþykktarbreytingar

Fyrir fundinum liggja tillögur um samþykktarbreytingar frá stjórn.

Flestar þeirra gefa stjórn möguleika á að auka vægi rafrænna kosninga á aðalmönnum og varamönnum, fyrir og eftir ársfund sem og heimild til rafrænna kosninga um þá liði sem kosið er um samkvæmt dagskrá ársfundar. Þá er einnig breytingartillaga þar sem stjórn verður heimilt að skipa kjörnefnd sem skal annast framkvæmd stjórnarkjörs. Nánar verður farið í samþykktarbreytingar hér á eftir sem og rökstuðning fyrir þeim.

Stafræn þróun

Framtíðarsýn Frjálsa er að vera einn af öflugustu lífeyrissjóðum landsins, fremstur í ávöxtun, þjónustu og í stafrænni forystu. Með stafrænni forystu er átt við að Frjálsi sé leiðandi í að beita stafrænum lausnum í margvíslegri þjónustu og samskiptum. Þegar Covid stóð sem hæst kom í ljós að flest úrlausnarefni og samskipti er hægt að leysa rafrænt með notendavænum hætti sem gerir sjóðnum kleift að sníða þjónustu og upplýsingagjöf sífellt betur að einstaklingum. Stórt skref í þá átt að nálgast sjóðfélaga með einföldum og auðveldum hætti var stigið þegar Frjálsi fór í Arionbanka appið. Með því er sjóðfélögum gert auðvelt að fylgjast með séreignarsparnaði og samtryggingarréttindum sínum og að framkvæma helstu aðgerðir á einfaldan og fljótlegan hátt. Síðast en ekki síst þá er appið frábær leið til að hafa heildstæða yfirsýn yfir lífeyrissparnað hjá Frjálsa á einfaldan og skýran hátt. Rétt er að nefna að sjóðfélagar þurfa ekki að vera í viðskiptum hjá Arion banka til að geta haft aðgang að Frjálsa í appinu.

Lífeyrissjóðafrumvarp stjórnvalda

Ekki veitir af, eitt af því sem hefur þótt ámælisvert við lífeyriskerfið er hversu flókið það er. Aukið flækjustig torveldar fólki að skilja lífeyriskerfið, gerir sjóðfélögum erfiðara um vik að taka ákvarðanir um ráðstöfun og útgreiðslur sparnaðar, skaðar ímynd lífeyriskerfisins og dregur almennt úr áhuga fólks á lífeyrissparnaði, en þetta eru meðal athugasemda Frjálsa við frumvarp sem var lagt fram á Alþingi í apríl s.l. um breytingar á lögum um lífeyrissjóði.

Með frumvarpinu eru lagðar til mestu breytingar á lögum um lífeyrissjóði frá því að núverandi lög voru samþykkt árið 1997. Ef frumvarpið verður að lögum mun meðal annars fyrirkomulagi lífeyrisréttinda tuga þúsunda sjóðfélaga raskað, útborgunarreglur á hluta séreignarsparnaðar þrengjast og flækjustig eykst. Eins og frumvarpið er lagt fram þá eru algjörlega virtar að vettugi athugasemdir meirihluta hagsmunaaðila, sem lögðu fram umsagnir við frumvarpsdrögin árið 2019. Í þessum athugasemdum bentu þeir á að hinum nýju lagaákvæðum fylgdu aukið flækjustig, dýrara lífeyriskerfi og skerðing á valfrelsi sjóðfélaga.

Frjálsi lagði til í athugasemdum sínum meðal annas til að lögfestingu frumvarpsins verði frestað og efni þess tekið fyrir í fyrirhugaðri vinnu stjórnvalda við grænbók um lífeyriskerfið en stjórnvöld hafa boðað að hefja stefnumörkun í lífeyrismálum í nánú samstarfi við heildarsamtök á vinnumarkaði og Landssamtök lífeyrissjóða. Stefnt er að því að afrakstur þess samstarfs verði grænbók um lífeyrismál. Nú eru fáir dagar eftir af þinginu fyrir sumarleyfi en ekki liggur ljóst fyrir hver afdrif frumvarpsins verða.

Útvistun reksturs

Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur frá stofnun 1978 barist fyrir valfrelsi almennings í lífeyrismálum og verið öllum opinn sem séreignarsjóður og opinn valkostur fyrir þá sem búa við það frelsi að geta valið sér lífeyrissjóð til að greiða skylduiðgjöld í. Frá upphafi hefur sjóðurinn verið í rekstri hjá fjármálafyrirtæki. Það er mat stjórnar að rekstrarfyrirkomulag sjóðsins hafi átt stóran þátt í þeirri velgengi sem sjóðurinn hefur notið allt frá stofnun.

Hinsvegar er það einnig mat stjórnar að mikilvægt sé að á því liggi enginn vafi að sjóðurinn sé sjálfstæður og samband hans við rekstraraðila sé aðeins byggt á faglegum grunni til þess föllnum að tryggja hagsmuni sjóðfélaga framur öllu öðru. Þær breytingar sem stjórn hefur farið í á liðnu ári eru gerðar í þeim tilgangi að gera góðan sjóð enn betri. Rekstrarsamningur sjóðsins er í sífellndri skoðun með það að markmiði að hagræða, auka þjónustu og lækka kostnað. Stjórn Frjálsa og Arion banki sömdu um að umsýslubóknun sjóðsins til Arion banka lækki um 1,5 punkt frá byrjun árs 2020 eða úr 0,11% í 0,095% af hreinni eign sjóðsins. En til viðbótar greiðir sjóðurinn fasta þóknun sem er bundinn vísitölu fjármála- og váttryggingastarfsemi.

Umsýslubóknun sjóðsins var 0,20% af hreinni meðaleign sjóðsins á árinu 2020 og lækkaði um 0,04 prósentustig á milli ára þrátt fyrir óvæntar aðgerðir sem kölluðu á útgjöld vegna ráðstafana við COVID-19. Viðbótarrekstrarkostnað vegna þess þurfti Frjálsi lífeyrissjóðurinn ekki að bera þar sem hann er innifalinn í umsýslubóknun sjóðsins.

Stjórnin fundar að jafnaði einu sinni í mánuði oftast ef verkefni eru brýn ásamt því að sækja sér fræðslu um einstaka málefni jafnt og þétt.

Góðir fundargestir, mig langar að þakka ykkur traustið sem þið hafa sýnt sjóðnum í gegnum tíðina. Það er von mín að sá friður sem hefur verið í kringum sjóðinn síðasta ár og nú í aðdraganda ársfundar sé merki um að sjóðfélagar séu sáttir við störf okkar og líði vel með lífeyrissparnað sinn hjá Frjálsa lífeyrissjóðnum sem stendur fyrir frelsi, frelsi til að vera sjóðfélagi í sjóðnum, frelsi til að ráðstafa lífeyrissparnaði sínum milli samtryggingar og séreignar, frelsi til að velja fjárfestingaleið og frelsi til að fara úr sjóðnum.

Ég vil að lokum þakka sjóðfélögum fyrir ánægjuleg samskipti og samstarfið á liðnu ári, framkvæmdastjóra sjóðsins, Arnaldi Loftssyni fyrir samstarfið og starfsfólki Arion banka sem vinnur að heilindum fyrir sjóðinn þakka ég ánægjulegt og gefandi samstarf. Einnig vil ég nota þetta tækifæri og færa meðstjórnarmönnum mínum þakkir fyrir gott samstarf á liðnu ári.

Takk fyrir.